

Julian L i d e r

TEORIE VOJENSTVÍ

(pokračování)

PROBLÉMY STRATEGICKÝCH STUDIÍ

Tato část studie se zabývá problémy, které přináší otázku: "Jak je možno používat účinně vojenskou sílu?"

PŘEDMĚT

Pro stanovení obsahu a účelu "strategických studií" je nutno odpovědět na tři otázky:

● **Prvá se týká vojenské teorie jako celku:** má být zaměřena na válku, nebo má být zaměřena na vojenskou sílu? V prvním případě je účel strategických studií omezen na analýzu nejúčinnějších způsobů vedení boje, ve druhém případě je širší a zahrnuje zkoumání metod používání vojenské síly v míru a strategie dosahování vítězství ve válce je doplněna strategií účinného vojenského nátlaku, jakož i strategií předcházení válek.

● **Za druhé,** má být rostoucí počet činitelů, které ovlivňují uplatňování účinné strategie, zařazen do vojenské teorie, nebo mají pouze tvořit základ analýzy? Má být, například, vojenská ekonomika nebo politická ideologie zařazena jako samostatné téma?

● **Za třetí,** jaké je, nebo jaké má být rozhraní mezi strategickými studiemi a jinými částmi vojenské teorie?

Výzkum v oblasti strategických studií se rozšířil a pokrývá všechna hlediska používání vojenské síly pro politické účely. Kromě toho lze pozorovat tendenci o začlenění problémů týkajících se povahy války a vojenské síly do oblasti strategických studií jako jejich teoretických základů. Také problémy přípravy války (které jinak mohou představovat samostatné studium vojenské politiky) jsou někdy považovány za součást dané otázky.

POJEM STRATEGIE

Troji rozšíření

Pojem strategie se vyvíjel ve třech ohledech. Společným rysem Clausewitzovy na válku zaměřené definice strategie jako "vedení bitev jako prostředků k dosažení cíle války" a Liddell Hartovy na ozbrojené síly zaměřené definice strategie jako "umění rozdělit a používat vojenské prostředky k dosažení cílů politiky" je, že obě mají na mysli používání ozbrojeného násilí ve válce.

● Při prvním rozšíření pojem strategie překračuje používání ozbrojeného násilí a pokrývá celý arzenál prostředků politiky, včetně prostředků politických, ekonomických, ideologických a vojensko-technických. Protože se válka stala střetnutím celých národů používajících svou

veškerou moc, začala být strategie vedení války vysvětlována jako umění používat celou státní moc k dosažení vítězství. Proto se strategie začala vztahovat nejen k ozbrojenému zápasu (k vedení války), nýbrž k vedení války jako celku; změnila se ze strategie vedení války ve strategii války.

● Ve svém druhém rozšíření pojem strategie překročil válku a zahrnuje vojenskou činnost v míru. Strategie požaduje stále rozsáhlejší posuzování nevojenských činitelů (ekonomických, psychologických, morálních, politických a technologických) a je uměním řízení všech zdrojů a prostředků národa (nebo koalice národů) k účinné podpoře a zajištění jeho životních zájmů proti skutečným nebo potenciálním nepřítelům. Navíc, strategie nejvyššího typu (nazývaná velkou strategií) integruje veškerou politiku a veškeré vojenské úsilí národa tak, že uchýlení se k válce buď není nutné, nebo poskytuje maximální vyhlídky na vítězství. Takto je "velká strategie" vysvětlována jako použitelná v míru i za války. Avšak obojí použití je orientováno na válku, protože předmětem velké strategie je válka, již je nutno zabránit, nebo kterou je nutno v míru připravit.

Přístup, který je více zaměřen na dosahování různých politických cílů v míru, vyplývá z této definice:

Vojenskou strategii je nutno nyní chápat jako celkový plán pro používání možností ozbrojeného nátlaku (v kombinaci s ekonomickými, diplomatickými a psychologickými vojenskými nástroji) pro účinnější podporu zahraniční politiky, a to podporu projevovanou otevřeně, skrytě nebo mlčky.

● Třetí rozšíření pojmu zavedlo rozšíření prostředků a účelů: strategie je někdy definována jako používání veškeré státní moci (nebo souhrnu ekonomických, politických, ideologických, vojenských a jiných potenciálů) k dosažení všech (nebo téměř všech) politických cílů státu.

Ve variantě je namísto veškerých státních cílů za souborný cíl považováno zachování anebo obrana národní bezpečnosti. Avšak národní bezpečnost může být vysvětlována širěji tak, že pokrývá většinu cílů státní politiky. To se týká například definice velké strategie jako plánu, v němž se všech mocenských prvků společnosti používá k podpoře cílů její bezpečnosti; klíčovým cílem je "zabránit ztrátě našeho způsobu života".

Rozdíl mezi užším a širším přístupem k obsahu a účelu strategie spočívá ve výkladu pojmu "životní zájmy":

- v užším přístupu jsou životní zájmy problémem tak velkým a tak hodnotným, že nutí rozhodovací činitele k tomu, aby v případě potřeby riskovali mír a vedli válku na jejich obranu anebo pro jejich sledování;

- v širším přístupu je vojenská síla považována za potřebnou k tomu, aby zabezpečovala sledování všech důležitých zájmů.

Hodnocení, co je v životě důležité, závisí na subjektivním nazírání rozhodovacích činitelů, ačkoli musí vyjadřovat skutečné požadavky národa, nebo jeho vládnoucích sociálních sil. Vzhledem k tomuto vývoji je nutno zkoumat dvě nové analytické otázky:

1. Současný obsah a strukturu strategie v míru i za války, její dimenze a její složky.
2. Místo vojenské strategie ve státní (politické) strategii.

Třetí tradiční analytická otázka se týkala vztahu mezi strategií a ostatními složkami vojenského umění.

Obsah strategie

Obsah strategie byl rozebírán v těchto formách:

① Jako dimenze strategie, kde "dimenze" znamenají různé oblasti činnosti (politické, sociální, operační, týlové), které je nutno brát v úvahu k tomu, aby bylo dosaženo účinnosti strategie.

② Jako všechny druhy prostředků používaných k dosažení cílů strategie (vojenských, ekonomických, diplomatických, ideologických a jiných prostředků); tyto prostředky jsou vyjádřeny v dílčích strategiích (vojenské, ekonomické atd.), které jsou zařazeny do celkové, tj. státní strategie ve vojenvství, zvláště ve válce.

③ Jako všechny druhy používaných metod: otevřené (válka) a skryté (v míru).

④ Jako varianta formy ad ③ ve formě strategických funkcí odpovídající hlavním funkcím ozbrojených sil.

⑤ Jako poslání svěřené strategie ve vojenském plánování.

Ačkoli jsou přístupy odlišné, mohou přispívat k jistým generalizacím týkajícím se složek strategie. Posoudíme některé z nich.

1. V diskuzi o dimenzích strategie (které odpovídají složkám strategie) se tvrdí, že na počátku tohoto století byla válka vedena ve čtyřech dimenzích: operační, týlové, sociální a technologické; nemohla být formulována žádná úspěšná strategie, která by nebrala v úvahu všechny z nich, avšak za odlišných okolností může některá z nich převládat. Nesprávné hodnocení významu dílčích dimenzí strategie příslušnými vládami vedlo k jejich porážce ve válkách v tomto století.

2. V jiném přístupu, který posuzuje strategii jako soubor dílčích strategií, André Beaufre analyzuje složky státní strategie a nazývá je operačními strategiemi nebo speciálními kategoriemi strategie. Státní nebo totální strategie definuje, jak má být připravena a vedena totální válka. **Totální strategie má čtyři části:** politickou, ekonomickou, diplomatickou a vojenskou. V podobném přístupu, který předpokládá, že totální světová válka (nazývaná vleklou válkou) je na postupu, je možno rozlišit osm "operačních činitelů" strategie: vojenský, politický, diplomatický, ekonomický, psychologický, ideologický, kulturní a sémantický.

3. Struktura strategie může být posuzována podle hlavních použitých metod, které tvoří dvě rozsáhlé kategorie:

- otevřené metody, které nabývají formu války,
- skryté nebo nepřímé metody, které se používají v míru.

Došlo k posunu důrazu od strategie války ke strategii míru. Vojenská strategie přestala být "vědou o vojenském vítězství" a změnila se v umění nátlaku, zastrašování a odstrašování. "Vojenská strategie se stala diplomacií násilí". Protože všeobecná válka se stala nemyslitelnou, vojenská demonstrace nahradila pozitivní nátlakové hrozby. Ve strategii míru jsou odstrašování, vydírání a jiné nepřímé formy zaměřeny na to, aby slabší stranu přinutily k ústupkům.

4. Nejčastěji se vyskytujícími druhy dílčích strategií jsou tyto: strategie vedení boje (tj. účast ve válce), odstrašování, donucování a působení za scénou pro podporu diplomacie.

5. V přístupu, který analyzuje hlavní úkoly obvykle plněné strategií v oblasti vojenvství, se uvádějí tyto prvky vojenského plánování:

- politické cíle, které budou sledovány ve válce (nebo v souboru možných druhů války),
- vojenské cíle (nazývané také vojensko-strategickými cíli), které musejí mít vztah k příslušným politickým cílům,
- rozmach vojenských operací zaměřených na dosažení vojenských cílů,
- metody vybudování příslušných sil pro účely dosažení vojenských a tím politických cílů války (válek).

Ve zhuštěnější aplikaci tohoto přístupu lze tvrdit, že strategie se skládá ze dvou hlavních částí:

- prvá se zabývá účelem války (nebo vojenské akce),
- druhá se zabývá soustavou opatření pro jeho dosažení, což zahrnuje, mezi jiným, volbu metod, jichž je nutno použít, a potřebných zbraní.

Protože se strategie v nejširším smyslu zabývá také používáním vojenské síly v míru pro

podporu politiky, metody pro úspěšné odstrašování válek byly rovněž zařazeny do souboru úkolů strategických studií.

STRATEGIE A POLITIKA

Společným rysem moderních názorů na obsah strategie je, že strategie překračuje vojenské vedení války a zahrnuje politickou akci. Úzké spojení mezi vojenskou a politickou akcí bylo analyzováno hlavně tak, jak se projevuje ve válce. Klasická definice války jako pokračování politiky vojenskými prostředky nesmí být chápána jako nahrazení politických prostředků vojenskou akcí, nárůst jako kombinace obou. Politická akce za války obvykle překračuje diplomacii a musí být vykládána v nejširším smyslu jako politická stránka sociální aktivity jako celku: diplomatickou, ekonomickou, vědecko-technickou a ideologickou aktivitou přímo spojenou s bojem za politické cíle války.

Zatímco vojenská akce obvykle hrála dominující roli při výkonu strategie ve válce, politická akce před válkou a během války hrála důležitou roli při stanovení tvárnosti vojenské strategie. Protože válka je vedena pro dosažení konkrétních politických cílů, volba cílů značně ovlivňuje hlavní rysy vojenské strategie, již má být použito, strategické síly války, hlavní metody vedení války pro dosažení těchto cílů, velikost ozbrojených sil a použití zbraně. Rozhodnutí, zda vést všeobecnou nebo omezenou válku, vleklou nebo krátkou válku, zda použít ofenzivní nebo defenzivní akce, zda provést jediný zdrcující úder nebo postupné údery, a pokud ano, tedy kde a jak - všechna tato rozhodnutí jsou založena na politických cílech. Jestliže válku vede aliance, přibývají další formy politického vlivu a rozhodování, které se týkají způsobu, jakým si každý člen aliance přeje zúčastnit se nebo jakým se může zúčastnit.

Převládající vliv politiky na volbu vojenské strategie se v raketojáderném věku zvýšil.

Moderní rozvoj masových komunikačních prostředků zvýšil význam morálních a psychologických činitelů tím, že umožnil vysoce promyšlené metody pro ospravedlnění vlastních cílů války a pro vedení politicko-psychologické války.

Jestliže je strategie posuzována tak, že představuje více než vedení války a že také v míru představuje teorii a praxi sledování politických cílů s použitím vojenské síly, je nutno zkoumat vzájemné působení mezi politickou a vojenskou akcí v míru. Zde je nutno namísto sledování politických cílů v jediné válce zabývat se dvěma vzájemně souvisejícími politickými programy a jejich zavedením:

- předně, existuje politická doktrína, která poskytuje vodítko pro dlouhodobou politiku a pro používání vojenských prostředků spolu s jinými prostředky politiky během dalšího období,
- druhým jsou politické cíle krátkodobé politiky nebo dokonce dílčí politické akce.

Politická doktrína stanoví dlouhodobé politické cíle státu (nebo jiného politického celku) formou používání vojenské síly v mírové strategii, její vzájemné působení s jinými prostředky, organizaci a velikost vojenské síly a prostředky nutné k jejímu udržování, k jejímu účinnému používání atd. Krátkodobá politika činí totéž ve vztahu k používání vojenské síly během kratšího období.

STRATEGIE A FILOZOFIE MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

Strategie nezávisí jen na politice. Protože každá politická doktrína je založena na určitém světovém názoru, na určitém systému hodnot, jehož zachování a obrana jsou považovány za důležité, strategie rovněž závisí na takovém systému názorů a hodnot. Někdy je nazývána filozofií, jindy ideologií nebo způsobem života.

Strategie demokratických států vychází z modelu mezinárodních vztahů, v němž jsou vlády považovány za protagonisty a v němž je tzv. politický realismus převládající filozofií. Vztahy mezi sociálními skupinami (především národními státy) jsou uspořádány mocensky. Konflikt

a válka jsou považovány za nutné a morální vzhledem k zápasu o moc, který určuje hlavní střetnutí zájmů, považovaných za národní zájmy.

Všeobecným cílem mocností je zachování existujícího mezinárodního systému v jeho hlavních rysech a sociálně-ekonomického a politického systému západního světa.

VOJENSKÁ STRATEGIE A STÁTNÍ STRATEGIE

Všeobecné názory politiků a vojáků na vztah mezi strategií a politikou ovlivnily názory týkající se místa vojenské strategie ve státní strategii. To bylo vysvětlováno jako jednoduchá záležitost za války: vojenská strategie je úzce integrována s politickou strategií do státní strategie. Výrazy "**politická strategie**" a "**státní strategie**" se také zaměňují. Vojenskou strategii vykonává nejvyšší vojenské velení, zatímco za státní (nebo politickou) strategii odpovídá vláda. Pojem místa vojenské strategie ve státní strategii v míru je v principu podobný jako za války. Avšak v některých případech existuje tendence stírat rozhraní mezi státní (nebo politickou) strategií a vojenskou strategií. Mnozí se domnívají, že vojenská strategie se zabývá používáním vojenské síly v těch politických akcích, v nichž je takové použití (ve více méně skryté formě) považováno za nutné. Taková koncepce je však značně závislá na výkladu. Jestliže je strategie posuzována jako určující použití vojenské síly v zájmu národní bezpečnosti, protože národní bezpečnost se týká všech životních zájmů státu, strategie může být vysvětlována také tak, že znamená strategii mobilizace a používání všech prostředků státu pro dosažení národních cílů.

NÁRODNÍ VOJENSKÁ STRATEGIE A SPOJENECKÁ STRATEGIE

Jinou otázkou je vztah mezi národní vojenskou strategií a spojeneckou vojenskou strategií. Vzhledem k rozdílům mezi národními strategiemi je velmi obtížné dospět ke společné spojenecké strategii.

● Francouzi se domnívali, že národní strategie určuje cíle války, řídí veškeré národní činnosti, dodává ozbrojeným silám zbraně a personál a zajišťuje přežití národa. Protože nejdůležitějším parametrem každé strategie je samotný národ, musejí se národní strategie nutně vzájemně od sebe lišit. I když se utvoří aliance pro koordinaci vojenského úsilí a i když existuje dohoda o společné strategii (založená na společných prvcích národních strategií a na kompromisech), výsledkem nemůže být společná strategie: je nemožné vytvořit celkovou spojeneckou vojenskou strategii stejným způsobem, jak se plánuje strategie pro jednotlivou zemi. Je možno pouze vytvořit spojeneckou strategii pro dosažení specifických cílů (většinou definitivního charakteru) kombinací částí národní strategie s podobnými částmi ostatních národních strategií v rámci těchto společných cílů.

● Britové argumentují pro jednotnou vojenskou strategii Západu, kterou nazývají "globální strategií" a považují ji za zcela realistickou; navrhli schémata, v nichž spojenecká strategie zaujímá nejvyšší úroveň a národní strategie podřízené místo.

● Němci politikové vypracovali koncepci společné strategie pro Západ, založené na tom, že ve válce bude použito veškerých vojenských, ekonomických, politických a morálních potenciálů Západu, včetně ozbrojených sil Severoatlantické aliance, národních sil spojenců, sil civilní obrany a účasti veškeré populace zemí Severoatlantické aliance. Taková strategie pro totální válku byla nazvána "Gesamtstrategie" nebo "Gesamtverteidigung". Plánování zahraniční a vojenské politiky a veškeré finanční a ekonomické politiky musí být založeno na spojenecké strategické doktríně.

Tato tři schémata vyjadřovala určitou politiku v určitých obdobích:

- francouzský důraz na národní strategii vyjadřoval tendenci Francie k zaujetí nezávislého postavení v Severoatlantické alianci,

- zájem Britů o jednotnou spojeneckou vojenskou strategii jako nejvyšší stupeň hierarchie strategií lze vysvětlit britským zájmem o rozvoj Severoatlantické aliance a její společné strategie, zatímco jim bude ovšem ponechána volná ruka,

- německý zájem o vysokou míru vojenské integrace lze vysvětlit tím, že ji Němci považovali za prostředek pro zvýšení svého vojenského vlivu na doktrínu a politiku Severoatlantické aliance a pro rozšíření svého vojenského potenciálu a tím pro podporu svých zájmů.

Američtí politikové a teoretikové zastávají jednotnou globální vojenskou strategii pro Západ. Jedním z důvodů bylo, že evropské členové aliance nebyli ochotni koordinovat svoje akce v zámoří s akcemi Spojených států, zde neexistovaly společné přímé zájmy.

STRUKTURA VOJENSKÉHO UMĚNÍ

Vztah mezi vojenskou strategií a politikou udává místo strategie mezi ostatními prostředky státní politiky, avšak hlavní tradiční funkce vojenské strategie (tj. předepisovat vedení ozbrojeného boje) upoutává naši pozornost k místu strategie ve vojenském umění. Strategie byla často srovnávána "pars pro toto" (část za celek) s vojenským uměním, protože strategie řeší hlavní problémy vojenského vedení války, avšak nicméně, přesně vzato, tvoří pouze část vojenského umění. Vojenské umění znamená plánování a vedení vojenských operací na všech stupních.

Tradiční rozlišování mezi různými stupni vojenského umění bylo mezi strategií a taktikou, a to na funkčním základě:

- strategie byla definována jako obor zabývající se používáním vojenských operací pro účely války, tj. pro její celkový výsledek,
- taktika řídila ozbrojené síly v boji.

Podle jiné varianty:

- strategie je uměním, jak uvést síly na bojiště do příznivého postavení,
- taktika je uměním používat vojska na bojišti.

Podle jednoho z tradičních přístupů:

- strategie se týkala plánování války,
- taktika sloužila k provádění strategických plánů.

Podle další varianty:

- strategie se zabývá celým válčištěm,
- taktika se zabývá pouze bojištěm.

V jiných variantách:

- strategie je uměním navržení a řízení tažení,
- taktika je uměním, jak řídit síly v boji.

Konečně a podobně:

- strategie se zabývá velením silám, které nejsou v dotyku s nepřítelem,
- taktika se zabývá velením vojskům v boji.

Existuje také rozlišování mezi stupni velení ve vojenských operacích:

- strategie přísluší vrchnímu velení,
- taktika přísluší polním velitelům.

V přístupech, které zavádějí úroveň velké strategie, je vojenské umění rozděleno na:

- velkou strategii (mobilizace a používání veškerých prostředků národa),
- strategii (používání vojenských prostředků k dosahování cílů politiky),
- taktiku (přímé používání fyzické síly).

Při tomto odstupňování je velká strategie totéž jako politická strategie, zatímco strategie znamená vojenskou strategii.

Když se vojenský aparát více diferencoval, byla mezi strategií a taktikou zavedena nová úroveň. Zde existují dva přístupy:

- strategie jednotlivých druhů ozbrojených sil tvoří první podrozdělení. Národní strategie, tj.

vojenská strategie na národní úrovni, byla pověřena úkolem koordinovat vojenské akce na zemi, na moři a ve vzduchu, jejichž strategie byly vypracovány u jednotlivých druhů ozbrojených sil a jsou někdy nazývány operačními strategiemi. Jiný návrh umísťuje spojeneckou strategii na nejvyšší úroveň. Pod ní je národní sdružená strategie (tj. sdružená strategie ozbrojených sil) a po ní následují strategie tří druhů ozbrojených sil, strategie velitelů válčících a velitelů působících druhů ozbrojených sil a konečně taktika bojových velitelů;

- němečtí autoři píší o rozdělení vojenského umění na strategii, operační umění a taktiku;

♦ strategie se zabývá vedením války jako celku a kombinuje k jedinému účelu veškeré prostředky národa a veškeré disponibilní metody (včetně hospodářské blokády, psychologického vedení války atd.),

♦ operační umění se zabývá rozsáhlými vojenskými přesuny zaměřenými na vytváření podmínek pro úspěšné bitvy. Operační umění představuje nejvyšší úroveň vojenských operací v pravém slova smyslu, ačkoli ovlivňuje vedení boje pouze nepřímo,

♦ specifická povaha taktického umění spočívá v jeho přímém vlivu prostřednictvím používání zbraní; je zaměřena na boj.

Tyto tři pojmy vyjadřují tři úrovně řízení vojenských operací. Nutnost zavést mezi strategii a taktiku mezilehlou úroveň, která byla zjištěna teprve nedávno.

Ve Spojených státech bylo nedávno navrženo nové rozdělení pojmu vojenského umění. Vzhledem ke globální vojenské angažovanosti a rozmanitosti myslitelných válek s účastí amerických sil byla navržena úroveň strategie válčících (zabývající se politickými cíli, disponibilními vojenskými zdroji v daném regionu a spoluprací rozvinutých sil) jako mezilehlá úroveň mezi velkou strategií a taktikou. Operační úroveň má vyplňovat mezeru mezi strategií válčících a taktikou. Má vypracovat konkrétní schéma vedení války v daném prostoru vojenských operací.

Pokud jde o vztah mezi různými prvky vojenského umění a politikou, strategie byla vždy považována za hlavního nositele politického obsahu války. Strategie představuje politický účel války vyjádřený strategickými cíli a utvářela se pod přímým vlivem politiky. Hlavní strategická rozhodnutí, ačkoliv musejí spočívat na vojenských možnostech, byla určována především politickými úvahami. Právě na této úrovni vojenského umění mohou spolu politické a vojenské cíle splývat. Na rozdíl od toho, operační a taktické rozhodnutí a přesuny vyplývají především z čistě vojenských úvah. Velitelé v poli jsou obvykle zaměřeni na úplné vojenské vítězství, zatímco vysoké velení může uvažovat o určitých omezených cílech války jako celku.

V raketo-jaderném věku byl charakter strategie jako určujícího prvku vojenského umění v politickém smyslu posílen a nabyl nové dimenze. Například, předcházení války, jež v naší době nabylo rozhodující význam, patří do oblasti strategie a je trvalým cílem společným pro strategii a diplomacii. V přísně vojenském smyslu byla posílena vedoucí úloha strategie. V dřívějších válkách postupné taktické úspěchy obvykle vyznačovaly cestu ke strategickému vítězství. Nyní strategický úder zaměřený přímo na životně důležité cíle na nepřátelském území může určovat osud války. "Zahajovací tah, který vykoná národ při vstupu do války, může neodvolatelně rozhodnout, zda může odolat, nebo zda musí ztratit veškerý cíl své národní existence".

Avšak strukturální problémy vojenského umění nejsou omezeny na různé úrovně vedení války. Týlové zabezpečení ("logistika") bylo v této souvislosti často posuzováno odděleně.

Když se zvyšoval význam materiální základny vedení boje, teorie týlového zabezpečení (logistiky), definovaného jako zásobování a zabezpečování ozbrojených sil, rovněž nabývalo na významu jako složka vojenského myšlení a umění. Některé studie tvrdí, že strategie, taktika a týlové zabezpečení (logistika) tvoří obsah vojenského umění a že týlové zabezpečení není nejméně důležitou ze všech tří složek. U jiného přístupu strategie a taktika tvoří rámec pro vedení vojenských operací, zatímco týlové zabezpečení poskytuje

k nim prostředky. Praktická aplikace strategické koncepce se skládá ze skupiny specifických taktických operací, jímž musejí předcházet týlové (logistické) operace. Někdy je týlové zabezpečení (logistika) hodnoceno jako nezbytná složka odstrašování a bojové účinnosti.

DRUHÝ STRATEGIE

Studium strategie může zahrnout úsilí o roztřídění strategií. Takové roztřídění může přispět k charakteristice a analýze strategií použitých v nedávných válkách, nebo všeobecněji, v nových současných druzích válek. Může napomoci vytvořit strategické doktríny v určitých státech nebo koalicích států. Existuje několik způsobů třídění strategií mezi jinými proto, že existují různé názory na to, které jsou hlavní charakteristiky strategie.

Podle druhů války

Když je důraz v pojmu strategie kladen na vymezení strategie podle politických cílů války, pak je možno strategie systematizovat podle druhů války. Například, soubor strategií může obsahovat strategii války mezi dvěma systémy vedené s dalekosáhlými cíli (s termojadernou a konvenční variantou), strategii místní války mezi státy (s jadernou a konvenční variantou) s omezenými cíli, strategii civilní revoluční války aj.

Nedávno byl popsán nový druh strategie odpovídající novému typu války. Je to strategie tak zvané "malé teroristické války". Tento typ války jako "sub-typ" ve třídě občanských válek je v jistém smyslu "pod" guerrillovým vedením války, jež bylo až dodnes považováno za nejnižší úroveň války a strategie.

Stejně jako v případě analýzy války jako celku zde nelze mnoho říci o strategii, která je stejně platná pro všechny strategie všech typů války. V jednom typu války může dominovat vojenská strategie, v jiném typu může politická strategie diktovat každou důležitou vojenskou akci. Rozdělení strategií podle typů odpovídající typům války může lépe sloužit empirickému výzkumu než omezení výzkumu na aplikaci jedné všeobecné koncepce strategie.

Podle použitých zbraní

Když jsou charakteristiky strategie posuzovány se zřetelem k použitým zbraním a k metodám vedení války, které s nimi souvisejí, potom je možno rozlišovat na příklad tyto druhy strategie:

- strategii jaderného vedení války,
- strategii konvenční války,
- strategii nepravidelné války.

Konvenční strategie je možno podrobněji ještě podrobněji, stejně jako strategie nepravidelné války.

Rozdělení podle použitých zbraní může být užitečným nástrojem při analýze konkrétní války. Protože by vojenské umění v termojaderné válce bylo zcela odlišné od vojenského umění v konvenční válce pravidelné nebo nepravidelné, musí být hledání principů, účinných metod a podmínek úspěchu pro každou z nich uskutečňováno odděleně.

Podle druhů odstrašování války

Soubory strategií odstrašování se staly často používanými prostředky pro sestavení nepřímého roztřídění strategií. Použití této metody bylo stimulováno dvěma předpoklady:

- v raketojaderném věku je nutno válkám předcházet,
- přímé nebezpečí vypuknutí velkých válek bylo vyvoláno politikou socialistických států, které proto bylo nutno odstrašovat.

Tento druh systematizace strategií byl založen na myšlence, že každý druh ohrožení zahrnující určitou očekávanou strategii války musí být odstrašován "protiohrožením" zahrnujícím příslušnou strategii:

- v polovině padesátých let to byla "strategie prvního úderu",
 - strategie založená na nezranitelnosti strategických jaderných sil: "strategie druhého úderu",
 - třetí typ strategie odstrašování byl založen na použití konvenčních zbraní a konvenčních metod, avšak nevylučoval použití jaderných zbraní v pozdějších stadiích.
- Strategie odstrašování tvoří značnou část strategických studií.

Kritériem je všeobecná metoda vedení války

Každá strategie je založena na předpokladech týkajících se všeobecného způsobu dosažení hlavního vojenského cíle války: vnucení vůle jedné strany nepříteli. Zde je možno použít tohoto rozdělení:

- **strategie zničení:** je zaměřena na úplné zničení veškerých nepřátelských ozbrojených sil; vojenské operace mají za účel zničit nepřítele v poli,
- **vyčerpávací strategie:** je zaměřena hlavně na postupné podkopání síly nepřátelských vojsk a domácí fronty; vojenské operace se snaží vleklým vedením boje, blokadou a jinými prostředky roztříštit vojenskou moc nepřítele,
- **unavovací strategie:** únavy je možno dosáhnout postupným zlomením vůle nepřítele k odporu, napadením jeho materiálního, psychologického a morálního potenciálu; unavovací strategii je možno považovat za variantu vyčerpávací strategie.

U jiné varianty téhož způsobu třídění strategií vedle přímé strategie existuje strategie nepřímého přístupu:

- **přímá strategie** je zaměřena na zjištění hlavních nepřátelských sil a svedení rozhodující bitvy; cíle války lze dosáhnout zničením nepřátelských sil,
- **u strategie nepřímého přístupu** je nutno nejdříve vytvořit podmínky k uvedení nepřítele do nevýhodné situace; potom je nutno na nepřítele zaútočit a porazit ho.

Rozdíl zde zřejmě je ve volbě času pro rozhodující bitvu, avšak konečná metoda pro dosažení vítězství je podobná: porážka nepřátelských sil v boji.

U moderního přístupu k nepřímé strategii, který podrobně vypracoval Liddell Hart, je fáze, v níž se nebojuje a v níž je nepřítel oslabován nepřímými a nevojenskými metodami (politickými, ekonomickými a morálně-psychologickými, jakož i manévrem), delší a je jí věnována mnohem větší pozornost než bitvě, která se podobá krátkému konečnému úderu. Tato fáze spočívá v útoku na nepřítele teprve poté, co byl otřesen, překvapen a vyveden z rovnováhy řadou nepřímých akcí zaměřených na jeho slabá místa (například na podružná válčiště) a manévry, které ho vedou do nepříznivé situace. Ačkoli je při přímém i nepřímém přístupu účelem vojenské vítězství, při nepřímém přístupu ho lze dosáhnout hlavně použitím metod jiných než bitvy.

V širším smyslu se nepřímého přístupu začalo ve strategických souvislostech politické povahy používat k politickému, ekonomickému, morálnímu a vojenskému oslabení nepřítele v rámci přípravy k rozhodující vojenské akci, nebo k tomu, aby byl nepřítel přinucen vzdát se bez boje.

Kombinace obou druhů strategie může být považována za samostatnou strategii.

PODLE HLAVNÍHO OPERAČNÍHO ZÁMYSLU

Rozdělení strategií podle druhu války, která má být odstrašována, může být posuzováno také tak, jako by bylo založeno na hlavním operačním zámyslu (první úder, druhý úder, nebo

úder proti statkům, proti silám atd.). Zde existují dva základní a operačně odlišné druhy strategií:

- sekvenční strategie může být použita ve válce, která se skládá ze série diskretních nebo oddělených akcí, kdy se každá akce přirozeně rozvíjí z předcházející akce a je na ní závislá; celkový souhrn všech samostatných akcí vytváří sériově celý sled, celou sekvenci války.

- v kumulativní strategii je celý souhrn vytvářen souborem menších akcí, které nejsou na sobě následně závislé; kumulativní účinek všech těchto akcí vytváří výsledek války.

Tyto druhy strategie se navzájem nevylučují: mohou se v průběhu války vzájemně doplňovat.

Podle prostředí (nebo "dimenze") války

Tento přístup spočívá v rozlišování strategií týkajících se odlišného prostředí, v němž nepřátelství probíhá:

- námořní strategie,
- pozemní strategie,
- letecká strategie.

Tyto strategie existují společně a přispívají k národní strategii, která je víceméně jejich kombinací nebo výslednicí. Při jiných přístupech je jedna dílčí strategie označována za dominantní: dané prostředí (nazývané také "dimenzí" války) je uváděno jako rozhodující pro výsledek války. Taková strategie je zaměřena na jediný druh ozbrojených sil a předpokládá, že tento druh ozbrojených sil splní nezávislý úkol, který postačuje k dosažení vítězství ve válce.

Tyto tři strategie vznikly v různých epochách (pozemní strategie je nejstarší, letecká strategie nejnovější). Byly stavěny proti sobě navzájem, zvláště po druhé světové válce, kdy započal teoretický a politický spor o dominující úloze letecké strategie jako "třetí dimenze války".

Pozemní strategie, tradičně používaná ve válkách ke zmocnění se nebo ovládnutí území, byla zaměřena na zneškodnění protistojících pozemních sil bitvou, tj. na jejich vyhledání a zničení. Nevojenské cíle, včetně hlavního města, mohou být po jejich dočasném obsazení opuštěny, jestliže jejich trvalé držení není pro vedení války nutné.

V námořní strategii státu, zaměřené na rozšiřování jeho zámořských držav, podnikání a obchodu, jakož i na jeho obranu proti útoku z moře, je primární funkcí sil zneškodnit nebo zničit bitvou námořní síly nepřítel a působit proti jeho prostředkům námořní dopravy. Získání nadvlády na moři bylo cestou k vítězství ve válce a k upevnění jejich výsledků.

Ačkoli v té nebo oné zemi mohla v tom nebo onom období převládat pozemní strategie nebo námořní strategie, v tomto století je jejich úzká koordinace považována za nezbytnou. Jejich kombinace byla použita v první světové válce a jejich kooperace - nebo spíše soutěžení - s leteckou strategií charakterizovala mnohé operace za druhé světové války.

V klasické letecké strategii se letecké síly používají především k získání nadvlády ve vzduchu zničením nepřátelských leteckých základů, pozemních prostředků a leteckých továrén bombardováním. Potom je konečně strategická ofenzíva zaměřena na průmyslová a populační střediska nepřítel. Úloha pozemních sil je omezena na udržení obranné fronty k zajištění komunikací, průmyslu, leteckých základů a středisek populace proti pozemnímu útoku. V raketojáderném věku letectvu přísluší jeho výlučná úloha vykonavatele jediné rozhodující akce: strategický jaderný úder, který by měl určit výsledek války.

Některé novější studie však zpochybňují rozdělení na strategie tří druhů ozbrojených sil, při němž je jedna nebo více z nich nezávislá nebo dominantní, nebo při němž všechny tři prostě vytvářejí ve svém souhrnu národní strategii: žádný druh ozbrojených sil nemůže plnit svoje úkoly odděleně od primárních úkolů ostatních druhů ozbrojených sil. Jinými slovy, funkce jednotlivých druhů ozbrojených sil nepředstavují samostatná strategická poslán.

Válku na zemi nelze oddělit od války pro účely udržení námořních komunikací a oba druhy jsou neoddelitelné od války ve vzduchu. Všechny druhy ozbrojených sil mají výzbroj, která může zasáhnout cíle umístěné ve všech třech dimenzích. Taková národní strategie je však žádoucím způsobem myšlení. Až do nynějška tři dimenze strategie značně ovlivňují strategické myšlení druhů ozbrojených sil a národní strategické plánování.

Strategie války a míru jako jeden celek

Konečně byly uskutečněny pokusy o systematizaci druhů strategie tak, aby šla dále než strategie války nebo strategie odstrašování, uváděné jako samostatné druhy. André Beaufre v souladu se svým názorem na "totální strategii" v míru a za války navrhuje pět druhů strategie:

1. **Přímá hrozba.** Týká se situace, kdy má cíl jen nevelký význam a k dispozici jsou rozsáhlé prostředky. Samotná hrozba použitím těchto prostředků může přimět nepřítele k přijetí podmínek, které mu mají být vnuceny.

2. **Nepřímý nátlak.** Cíl má nevelký význam, avšak prostředky nepostačují k tomu, aby působily jako rozhodující hrozba. Proto se používá méně záluďných metod politických, ekonomických anebo diplomatických.

3. **Řada postupných akcí.** Cíl má velký význam, prostředky jsou omezené, přímá hrozba je kombinovaná s nepřímým nátlakem a omezeným použitím vojenské síly.

4. **Vleký zápas,** avšak při nízké úrovni intenzity. Cíl má mnohem větší význam pro jednu stranu než pro druhou stranu, prostředky nepostačují k zajištění vojenského rozhodnutí, je nutno opotřebovat morálku nepřítele a unavit ho.

5. **Násilný konflikt zaměřený na vojenské vítězství.** Okolnosti jsou různé.

V tomto přístupu jsou strategie vojenského nátlaku kombinovány se strategiemi války. Proti sobě stojící strany mohou používat různých strategií v jedné a téže válce, avšak může jich používat také jedna strana ve stádiích po sobě následujících. Současně je možno používat také kombinace strategií.

Jiná varianta popisuje tři druhy strategií:

1. **Nepřímá velká strategie,** spočívající v protičinnosti proti světovému expansionismu podporou všech národů, které se proti němu brání.

2. **Vojenská strategie** zaměřená na ovládání moří a na paralyzování nepřátelského úsilí o hegemonii podněcováním místního odporu. Je to námořní strategie pro válku i mír. Když není nepřítel odstrašen, vojenská síla musí být připravena bojovat.

3. **Vojenská strategie** manévru a vedení pozemní války. Hlavním nástrojem zde je přemístění vojsk do neočekávaných míst překvapivě vysokými rychlostmi; psychologické hledisko takového konfliktu může být rozhodující, nepřítel může být dezorientován a paralyzován, soudržnost jeho ozbrojených sil otřesena a potom může být nepřítel snadno poražen.

Tyto tři druhy strategií se vzájemně doplňují a odpovídají různým situacím konfliktu. Je nutno je rozpracovat a připravit přiměřené síly.

Taková kombinace strategií míru a války v jediném souboru představuje svého druhu soubor kombinovaných strategií pro válku i mír. Ve všech z nich je hrozba použití vojenské síly v konfliktní situaci hlavní metodou; skutečné použití síly není vyloučeno, avšak nejlepším výsledkem by bylo přinutit protivníka k ústupu.

Příště: Povaha války

Přeložil a pro tisk upravil Ing. Josef Nastoupil